

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ В ГАЛУЗІ ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Бездрабко Валентина Василівна,
кандидат історичних наук, доцент, докторант Київського Національного університету імені Тараса Шевченка

ПІДГОТОВКА НАУКОВИХ КАДРІВ ІЗ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА В УКРАЇНІ: МОДЕРНІ ВІДПОВІДІ НА ВИКЛИК ЧАСУ

У статті висвітлюється історія становлення підготовки наукових кадрів із документознавства в Україні. Компаративний аналіз паспортів, програм кандидатських іспитів наукової спеціальності “Документознавство, архівознавство” (2003, 2008 рр.) розкриває основні тенденції динаміки документознавства, магістральний вектор підготовки фахівців вищої кваліфікації.

The history of documentary science brainpower training in Ukraine has been highlighted in the article. The comparative analysis of the certificates, candidate’s exams for the scientific speciality “Documentary and Archival Science” (2003, 2008) exposes main tendencies of the documentary science dynamics, principal vector in higher qualification specialists training.

На тлі сучасних науково-педагогічних дебатів про перспективність розвитку безперервної освіти гостро актуальним стало питання підготовки наукових кадрів. Активно вивчаються досягнення вітчизняного і зарубіжного досвіду, зокрема моделі

організації навчання магістрів, аспірантів і докторантів, наповнення змісту їхніх програм, формуються “тимчасові колективи” (зібрання нарад, конференцій, семінарів і т. д.) із метою обговорення нагальних для розв’язання питань, міністерські робочі групи для розроблення державних і галузевих стандартів освіти із різних напрямів підготовки тощо. Особливо пильної уваги потребують галузі науки, які переживають становлення, з-поміж яких – документознавство.

Про необхідність підготовки наукових кадрів із документознавства фахівці заговорили ще наприкінці 1960-х рр. Першими ініціювали розгляд цього питання архівісти, які, виконуючи завдання Головного архівного управління при Раді Міністрів СРСР щодо формування Єдиної державної системи діловодства, потерпали від відсутності досвідчених документознавців вищої кваліфікації. Неодноразові звернення перших осіб архівної галузі України – С. Д. Пількевича, О. Г. Мітюкова до союзного керівного центру архівістики наштовхнулись на глухе мовчання [1]. Тож власної системи підготовки наукових кадрів в Україні до початку 2000-х рр. не існувало.

Справжньою подією стала довгоочікувана Постанова президії Вищої атестаційної комісії України від 09 жовтня 2002 р. № 9-11 / 9, якою було затверджено паспорт спеціальності 07.00.10 – “Документознавство, архівознавство”. Розробником документа виступив колектив науковців Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства (керівник – завідувач відділу документознавства інституту, д. і. н., професор С. Г. Кулешов). Поява у визначенні наукової спеціальності “словосполучного тандему” – документознавства й архівознавства, виглядає закономірністю, вмотивованою історичністю зв’язків і походження дисципліни. Значеннєві межі паспорту наукової спеціальності влучно передає формула, яка визначає її як галузь науки, що вивчає сутність, закономірності, засоби, форми функціонування документа в оперативному й архівному стані документально-інформаційних систем і комунікацій в історичному та сучасному соціокультурному процесі.

Пропоновані у паспорті напрями досліджень можна поділити на історичний, теоретичний і науково-практичний блоки, а саме: 1) історія й теоретико-методологічні засади документознавства, документально-архівної евристики, документознавчої професіології, інформаційно-аналітичної діяльності, менеджменту документально-інформаційних систем; 2) проблеми організації документостворення, документообігу, роботи

з документальними фондами, експертизи цінності документів, архівно-археографічні засади описування документів в умовах інформаційного суспільства, проблеми освоєння новітніх документально-інформаційних технологій, наукові основи організації управління документацією в Україні та за кордоном; 3) історія діловодства, державних установ у контексті розвитку діловодних служб, формування документальних комплексів і фондів, закономірності розвитку документально-інформаційних ресурсів, сучасна динаміка документальних потоків, проблеми організації національних документальних і бібліографічних систем (структура, функції, правові засади); 4) історія формування видів документів і типів документації, класифікування документів та їх сучасна типологія, уніфіковані форми документів та уніфіковані системи документації; розвиток і сучасний стан форм і методів інформаційно-документаційного забезпечення різних сфер соціальної діяльності; 5) наукове використання документальних фондів та архівних інформаційних ресурсів, створення науково-довідкового апарату до документальних систем та інформаційних аналітичних документів; вивчення потреб різних категорій споживачів у документній інформації, доступ до документально-інформаційних ресурсів, наукові основи зберігання та забезпечення збереженості документів.

Затвердження паспорту наукової спеціальності відкривало шлях для підготовки наукових кадрів із документознавства. Наступним кроком у напрямку зміцнення документознавства як наукової спеціальності стало відкриття спеціалізованих вчених рад із захисту дисертацій на здобуття наукових ступенів у системі історичних наук. Перша спеціалізована вчена рада по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня зі спеціальності 07. 00. 10 – “Документознавство, архівознавство” було відкрита в УН-ДІАСД. ЦЕ, безперечно, стало важливою подією в становленні вітчизняної системи підготовки наукових кадрів із документознавства та архівістики.

Введення наукової спеціальності вимагало розроблення програми кандидатського іспиту зі спеціальності. Згодом, 24 грудня 2004 р. , Атестаційною колегією Міністерства освіти і науки України було затверджено першу програму кандидатського іспиту, упорядником якої виступили С. Г. Кулешов та І. Б. Матяш. Програма стала серйозним підґрунтям для розбудови мережі підготовки галузевих наукових кадрів, цілеспрямованої підтримки у науковому середовищі засад традиційного та загального документознавства [9].

Перелік віддзеркалює бачення упорядниками основних аспектів першої частини наукової спеціальності 07. 00. 10 – “Документознавство, архівознавство”. Її репрезентація відбувається завдяки таким тематичним блокам: “Історія формування документознавства”, “Концепції та структура сучасного документознавства”, “Основні поняття документознавства”, “Теоретичні основи загального документознавства”, “Загальна типологія документів”, “Теоретичні основи управлінського документознавства”, “Історичне документознавство”, “Понятійний апарат управлінського документознавства”, “Типологія управлінських документів”, “Стандартизація та уніфікація документів”, “Діловодство як практична сфера застосування результатів документознавчих досліджень”, “Завдання і технологія управління документацією” [9, с. 5–8].

Prise-de-conscience (самоусвідомлення) наукової дисципліни виявляється в історичному компоненті програми, а саме – визначенні основних історіографічних віх формування наукових напрямів дослідження складових документа, документально-комунікаційної сфери діяльності суспільства, окресленні еволюції знань про документ, особливостей характеристик зовнішньої форми, складання наук документально-комунікаційного циклу, історії модерного документознавства, концептів його спеціальних відгалужень. Хоча при викладі авторського бачення змісту істотною мірою не знехтувані сутнісні позиції монографії, а також програми “пропедевтичного”, за визначенням С. Г. Кулешова, курсів “Загальне документознавство” й “Управлінське документознавство”, відзначимо, такий підхід відкриває простір для кращого розуміння того, що з традиційного ставиться на карту в сучасних “битвах із документологією”, і закарбовує модерні явища розвитку науки – розрізнення об’єктно-предметної сфери розвитку спеціальних галузей документознавства та теоретичних й історичних узагальнень їх здобутків.

Особливого поцінування знайшло в програмі управлінське документознавство. Слідуючи давно проголошеному принципу, що будь-який вид спеціального документознавства, власне, й загального, складається із переліку однакових наукових проблем, С. Г. Кулешов, як упорядник “документознавчої” частини документа, виокремлює найважливіші із них – класифікація, типологія документів, уніфікація та стандартизація документації, практичні сфери втілення результатів документознавчих студій. Повний проблемно-тематичний діапазон програми С. Г. Кулешова – від ретельного з’ясування генези галузей знань про документ,

через різні міркування про теоретичні здобутки К. Г. Мітяєва, Г. Г. Воробйова, К. І. Рудельсон, А. М. Сокової, М. П. Ілюшенко, Я. З. Лівшиць та ін., і до сучасних теорій документознавства Ю. М. Столярова, А. В. Соколова, Г. М. Швецової-Водки, Н. М. Кушнарєнко, заплутаних документологічних дискусій – не дозволяє ототожнити його з будь-якою конкретною цариною, навіть такою широкою як бібліотекознавство чи бібліографознавство, а, відтак, претендує на багатоаспектне висвітлення історії формування знань про документ і масштабні теоретичні викладки узагальнюючого характеру. Саме на цьому й базується “документознавча частина” програми кандидатського іспиту.

Доступне й деталізоване розкриття змісту програми забезпечують тематичні блоки, орієнтовані на опанування слухачами досягнень сучасного документознавства й архівознавства, осмислення історії й теорії документа, сутності архіву як “феномену вітчизняної історії й культури, сукупної багаторівневої системи загальнолюдського масштабу”, формування мета наукових знань у документологічному контексті, теоретичних засад архівознавства та управлінського документознавства, проблем організації архівної справи в Україні та формування Національного архівного фонду [9, с. 3]. Із цієї багатовекторної перспективи “прочитується” зміст старань укладачів програми, переданий у конкретних його завданнях: ознайомити з історією розвитку документознавства та його сучасною структурою; представити поняттєво-категоріальний апарат дисципліни, розкрити зміст теорії загального та спеціального документознавства, у т. ч. й історичного документознавства; типології документів та способи їх класифікування; ознайомити з основними аспектами впровадження його наукових результатів у практику створення та функціонування документів; розроблення уніфікованих форм документів і систем документації. Так само, основних історичних, теоретичних і науково-методичних проблем стосувався блок навчальних завдань із архівістики [9, с. 3–4].

Таким чином, перша програма кандидатського іспиту з досліджуваної спеціальності демонструє відчутне тяжіння до класичної версії документознавства, увиразнення якої відбувається завдяки окремим тематичним блокам, присвяченим управлінському документові. Наявність метанаукових зауважень стосовно розвитку документознавства лише підкреслила магістральну лінію його еволюції. Це викликало неприйняття бібліотекознавцями, бібліографознавцями пропонованих варіантів програми та паспорту наукової спеціальності, що заклало уповільнене визрі-

вання заперечень поглядів учених УНДІАСД, викликало критику і, зрештою, відмову від принципової однозначності на користь іншої інваріанти – документології, соціальних комунікацій.

У той час представники інформаційних наук, апелюючи до зарубіжного й радянського досвіду 1970–1980-х рр. пред’явили докази на користь зарахування документознавства до іншої галузі науки. Ухвала Міжнародної наукової конференції “Бібліотечно-інформаційний сервіс”, проведеної 09–11 жовтня 2001 р. Національною бібліотекою України ім. В. І. Вернадського спільно з Асоціацією бібліотек України і Радою директорів наукових бібліотек та інформаційних центрів академії наук – членів Міжнародної асоціації академії наук, містила пропозиції проголосити такою “Інформаційні науки”, що мали об’єднати спеціальності “Науково-інформаційна діяльність”, “Інформаційні системи”, “Бібліотекознавство, бібліографознавство”, “Документознавство” [7, с. 31]. Актуалізація інформаційної науки в умовах інформатизації суспільства спонукала вчених вдатися до додаткових студій, проваджених у дусі необхідності розширення конгломерату інформаційних наук, на кшталт класифікацій наук за кордоном. Це привернуло увагу до соціальних комунікацій як загального поняття “гуманітарної” інформатики. Паралельно до цього відбувалося змістове оновлення документознавчої підготовки бібліотечних фахівців за рахунок суттєвого переформатування ставлення до “Соціальних комунікацій” як навчального курсу [2–4, 14, 15]. Досить швидко ідея інституціоналізації нової галузі науки під такою назвою здобула поширення.

Треба сказати, що 2002 р. Н. М. Кушнарєнко та А. А. Соляник, аналізуючи ситуацію, що склалася з підготовкою наукових кадрів у галузі книгознавства, бібліотекознавства та бібліографознавства, “озброївшись” різними індикаторами вивчення, зокрема стану розвиненості інфраструктурних складових наукової спеціальності 07. 00. 08 “Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство”, рівня атестації наукових кадрів за організаційними, змістовими, нормативно-правовими критеріями, якості функціонування профільних спеціалізованих учених рад як центрів консолідації дослідників, зробили ряд пропозицій. Їх зміст полягав у кардинальній реформації наукової спеціальності шляхом 1) об’єднання наукових спеціальностей інформаційно-комунікаційного циклу в новому інтегрованому напрямі “Соціальні комунікації” чи “Інформаційна діяльність” з присудженням наукового ступеня доктора (кандидата) наук з книгознавства, бібліотекознавства, бібліографознавства, інфор-

маційних наук; 2) визначення пріоритетного права докторів наук зі спеціальності здійснювати експертизу наукової і практичної цінності дисертацій; 3) розроблення нового паспорту наукової спеціальності [10]. Це було продиктовано, на їх думку, вкрай загостреною необхідністю забезпечити ефективне зростання наукового потенціалу галузі. Так реформи, започатковані в надрах книгознавчої, бібліотекознавчої, бібліографознавчої наук, згодом здобули доленосне значення для розвитку спеціальності 07. 00. 10 “Документознавство, архівознавство”, якій у 2008 р. судилося опинитися в дещо незвичному середовищі побутування – новій галузі науки “Соціальні комунікації”. Отже, харківська документознавча школа зініціювала перегляд змісту і форми наукової спеціальності 07. 00. 10 “Документознавство, архівознавство” з метою входження документознавства до більш крупного циклу документологічного спрямування у рамках теорії і практики соціальної комунікації.

На початку 2007 р. на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 р. № 1718 “Про доповнення переліку галузей науки, з яких може бути присуджений науковий ступінь” на шпальтах “Бюлетня Вищої атестаційної комісії України” було опубліковано проекти наукових паспортів спеціальностей, за якими пропонувалося проведення захистів дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата й доктора наук, і присвоєння вчених звань у галузі “Соціальні комунікації” [5]. Їх розробниками виступив науково-педагогічний колектив Харківської державної академії культури – В. М. Шейко (кер. групи розробників), М. В. Дяченко, М. М. Каністратенко, О. В. Кравченко, Л. В. Стародубцева, О. А. Гаврюшенко, Л. Г. Тишевська, О. О. Тортика, С. В. Потрашков, В. М. Ряполов. Групу розробників у галузі соціальних комунікацій склали Н. М. Кушнарєнко, В. О. Ільганаєва, А. А. Соляник, І. О. Давидова [11, с. 3]. Відмітимо запозичення багатьох відомих підходів до викладу бачення сутності соціальних комунікацій як галузі науки на рівні однойменної навчальної дисципліни, що віддзеркалюють авторські програми В. О. Ільганаєвої й О. Б. Виноградової [12, 13].

Майже річне обговорення опублікованих проектів завершилося їх виданням Вищою атестаційною комісією України наказу за № 846 “Про внесення змін і доповнень, що вносяться до переліку спеціальностей, за якими проводиться захист дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата наук і доктора наук, присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань” від 14 грудня 2007 р. Згідно з цим документом, було запроваджене

но нову галузь науки – “Соціальні комунікації”, ґрунтовану на підтримці ідей документології, а ще – “певній концептуальній спільності наук так званого документально-комунікаційного циклу” [6, с. 100]. Як зазначає С. Г. Кулешов, прагматичний аспект таких інновацій добре відомий і криється в небажанні бібліотекознавців, бібліографознавців перебувати з профільною проблематикою тільки у межах історичних і / чи педагогічних наук [6, с. 100]. Пошук місця бібліотекознавства, бібліографознавства, ґрунтований на ідеях знаного російського дослідника Ю. М. Столярова, котрий одним із перших запропонував об’єднати журналістику, книгознавство, бібліотекознавство, документознавство, архівознавство і т. д. , “вивів” науковців на царину соціальних комунікацій [6, с. 101]. Утім, погоджуємося з С. Г. Кулешовим, визначення місця документознавства й архівознавства у системі історичних наук є цілком логічним і зумовлено, передусім, не соціальними функціями документів, а історичністю їх народження та спільністю наукових проблем, зосереджених фактично на “життєвому циклі документів”, єдністю суспільної практики. Вдавання до аналогових порівнянь між документами і виданнями торкається їх комунікаційної ролі, яка є відмінною, відтак, на думку С. Г. Кулешова, не може йти про безперечне зарахування документознавства, архівознавства до соціальних комунікацій [6, с. 101–102].

У межах єдиної галузі науки – “Соціальні комунікації” (шифр – 27) пропонується об’єднати групу наукових спеціальностей: теорія й історія соціальних комунікацій (27. 00. 01), документознавство, архівознавство (27. 00. 02), книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство (27. 00. 03), журналістика та засоби масової інформації (27. 00. 04), видавнича справа (27. 00. 05), прикладні соціально-комунікаційні технології (27. 00. 06), соціальна інформатика (27. 00. 07) [5, с. 12]. Якщо до цього наукові спеціальності 07. 00. 08 “Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство” та 07. 00. 10 “Документознавство, архівознавство” розглядаються винятково у системі історичних наук, то віднині, після тривалого обговорення у фаховій періодиці, пропонується уточнити “місце прописки”. Очевидно, неоднозначне читування їх змісту авторами пропозиції змусило підтримати подвійне “громадянство” – у системі соціальних комунікацій та історичних наук, остаточно не відмовляючи документознавству й архівознавству в претензіях перебувати у системі історичних наук (так само, як і книгознавству, бібліотекознавству, бібліографознавству).

Особливий інтерес із-поміж іншого складають проект паспорту спеціальності 27. 00. 02 – “Документознавство. Архівознавство” галузей знань “Соціальні комунікації” та “Історичні науки”. Відмінність між ними розкриває формула спеціальності. У першому випадку – це галузь науки, яка вивчає теорію, процеси та форми функціонування документа в оперативному й архівному стані документально-інформаційних систем і комунікацій, а в іншому – галузь науки, що досліджує сутність, закономірності, процеси та форми функціонування документа в оперативному й архівному станах в історичному аспекті [5, с. 13–14]. Пропонований у розрізі соціальних комунікацій паспорт спеціальності за змістом відповідає класичному тлумаченню документознавства. Відтак, серед напрямів можливих досліджень у цьому руслі називалися такі: історія діловодства “в контексті розвитку діловодних служб”, становлення документальних комплексів і фондів, закономірності розвитку архівних документально-комунікаційних ресурсів, сучасна динаміка функціонування потоків управлінської документації, теоретико-методологічні засади документознавства, архівознавства та “документально-архівної евристики, документознавчої професіології” [5, с. 13].

Коментуючи теоретико-фундаментальні та теоретико-прикладні напрями досліджень спеціальності, відмітимо оперування нерівнозначними за змістом і розвиненістю складовими. Навряд чи можна однаково розглядати теорію документознавства, архівознавства та документально-архівної евристики чи документознавчої професіології в одному напрямі. Так само, до недоліків пропонованого паспорта слід зарахувати надмірну деталізацію напрямів практичного змісту, що призвело до дублювання позицій окремих із них, вживання в одному логічному ряду понять ширшого і вужчого значення, наприклад, проблем організації документостворення та наукових основ організації керування документаційними процесами, а також порушення дискретності у представленні напрямів досліджень, неповний спектр можливих варіацій, дублювання окремих ланок дослідницьких напрямів, наприклад, теорії діловодства, керування документаційними процесами, документаційного забезпечення управління. Викликає сум’яття виокремлення такого напрямку як “Системологія в документознавстві й архівознавстві” чи обмеження студіювань удосконалення документознавчої й архівної освіти лише лише стратегічними аспектами [5, с. 13]. У стосунку до документознавства й архівознавства як історичних дисциплін маємо повтори окремих дослідницьких напрямів із науковою

спеціальністю 07. 00. 06 – “Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни”. Змістова недосконалість паспорту спеціальності, деяке порушення системності та логічної стрункості всеохоплюючого розкриття найважливіших дослідницьких напрямів наразилися на критику науковців, котра майже не мала конструктивного продовження.

Пошук референційного значення документознавства й архівознавства у системі історичної науки призвів до досить обмеженого переліку дослідницьких напрямів, так само недосконалого за змістом. Головним його компонентом є історія архівів, архівної справи, діловодства, документознавства, архівознавства, документалістики, документально-архівної евристики, документознавчої професіології, документального забезпечення управління, історія розвитку документознавчої й архівної освіти. Виняток хіба що складає документне джерелознавство, розроблення якого передбачається комплексним. Незрозумілим чином, наприклад, виглядає зарахування історіографічних аспектів кодикології та палеографії до напрямку спеціальності 27. 00. 02 – “Документознавство. Архівознавство”, коли цілком природно було б розглядати проблематику у рамках наукової спеціальності 07. 00. 06 – “Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни”. Представлення у цьому блоці як напрямку історико-культурного значення документальних колекцій і книжкових пам’яток, документа як артефакту викликало дублювання зі спеціальністю 27. 00. 03 – “Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство” (історичні науки) [5, с. 14–15].

Таким чином, пропоновані проекти модернізації наукової спеціальності з документознавства й архівознавства, націлені на доведення їх належності до галузей науки “Соціальні комунікації”, містили певні методологічні хиби побудови, що виявилось у “виведенні” змісту наукових напрямів за межі пропонованих формул спеціальності, відсутності повноти представлення головних напрямів, основних завдань, дублювання інших наукових спеціальностей у змістовій і сутнісній частині. Зважаючи на те, що ні комунікаційні, ні інформаційні аспекти не є визначальними для розвитку документознавства й архівознавства, навряд чи можна однозначно їх підпорядковувати галузі науки “Соціальні комунікації”. І, якщо на тлі сучасних наукових, об’єктивних і суб’єктивних, іманентно й соціально визначених процесів, документознавство з певною “похибкою на правильність” може розглядатися як ланка соціальних комунікацій, за умов певного ігнорування історичних обставин становлення його “класичної

версії”, то зарахувати до пропонованої галузі науки архівознавство, після однозначного визнання як спеціальної галузі історичної науки у вітчизняному та зарубіжному досвіді, видається не виправданим і логічно не вмотивованим, оскільки “в архівознавстві відсутнє трактування архівного документа як засобу комунікації” [6, с. 103].

Слушною є позиція С. Г. Кулешова стосовно того, що документознавча й архівознавча проблематика не є прерогативою соціологічної науки чи навіть пропонованих широкого змісту соціальних комунікацій. Раціональність мислення дослідника зумовила погодження його з тим, що низка наукових питань, пов’язаних із перспективними технологіями документостворення, документообігу, інформаційної діяльності, служб діловодства, архівних установ, організації зберігання інформації, на новітніх носіях тощо, справді, доцільніше розглядати при активному апелюванні до досягнень інформаційних наук [6, с. 103].

Майже півторарічне обговорення паспортів наукових спеціальностей завершилося їх ухваленням на державному рівні та розробленням проектів програм кандидатських іспитів [11]. Примітно, що упорядниками програми кандидатського іспиту з документознавства, архівознавства цього разу виступили прибічники документології, представники “вузівської” наук, переважно бібліотекознавці, бібліографознавці ХДАК – В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко, В. О. Ільганаєва, А. А. Соляник, І. О. Давидова [11, с. 6]. Це заздалегідь визначало підхід до змістового формування програми, що й доводить ближче ознайомлення з нею. Тематичний план наукової спеціальності чітко вказує на прагнення авторів програми представити документознавство й архівознавство через призму їх місця в системі “наук соціально-документаційного циклу”, що розкриває її тенденційність [11, с. 24]. Паралельний підхід до викладу змісту наукових дисциплін відбувається згідно з таким планом: “Теоретичні засади наукової спеціальності” (розділ I) – “Документознавство й архівознавство в системі наук соціально-комунікаційного циклу”, “Методологія документознавчих та архівознавчих досліджень”, “Фундаментальні та прикладні теорії документознавчих й архівознавчих досліджень”; “Базова проблематика наукових досліджень” (II розділ) – “Організаційні, технологічні, управлінські, правові засади діловодства й архівної справи”, “Теоретико-методологічні засади документально-інформаційного забезпечення управління в різних сферах соціальної діяльності”, “Формування, зберігання та використання Національного архівного фонду України”, “Інфор-

матизація діловодства й архівної справи”, “Міжнародне співробітництво у сфері організації документообігу й архівної справи”, “Стратегічні напрями вдосконалення документознавчої й архівної освіти”, “Організація документознавчих й архівознавчих досліджень в Україні та за кордоном” [11, с. 24].

Основною рисою деталізованого розгортання змісту програми є широке посилення на фундаментальні положення наукознавства, а саме – теорію теорії та теорію методології, історію науки. Засновковими концептами програми стало визнання синонімічності науки про документ, документології / документації, диверсифікації документології як чинника інституціалізації документалістики, документознавства й архівознавства. До базової проблематики наукових досліджень упорядники зарахували: 1) організацію діловодства, служб діловодства, удосконалення діловодних технологій, удосконалення нормативно-правового забезпечення функціонування діловодства, документаційного забезпечення управління й архівної справи; 2) принципи побудови інформаційно-пошукових систем, класифікацію та пошук документів; 3) розроблення наукових концепцій міжгалузевої уніфікації форм управлінських документів; 4) проблеми оперативного функціонування й зберігання електронного документа, експертизи їх цінності, формування електронного документообігу, веб-ресурсів України в мережі Інтернет; 5) запозичення зарубіжного досвіду у сфері керування документаційними процесами, модифікації міжнародних дескриптивних стандартів; 6) міжнародне співробітництво в галузі інформатизації архівної справи; 7) вдосконалення спеціальної вищої освіти, підготовки науководслідницьких, науково-педагогічних кадрів [11, с. 27–31].

Безперечно, як і в першому випадку, однозначний підхід до наповнення змісту програми викликав хвилю цілком заслуженої критики. Приєднуючись до неї, зауважимо на неприродності “виведення” документознавства й архівознавства із документації П. Отле чи інших представників документаційної науки. Пропоновані утворення на кшталт комплексів наук соціально-комунікаційного циклу, через недосконалість конструктів і логічну, природну неув’язку між складовими різних походження, міри розвиненості теорії, методології, “вивірених” відмінними сферами практичної діяльності, а у випадку документології – відсутністю такої загалом.

Утім, із середини 2008 р. розпочалися перші захисти дисертаційних досліджень в галузі науки “Соціальні комунікації”, що означає початок нового етапу розвитку документознавства й

архівознавства як наукових дисциплін. Тож найважливіше залишається життєздатним – підготовка науковців із документознавства, попри серйозні дискусії змісту галузі науки, наукової спеціальності, триває. Це відкриває перспективу формування нової генерації науково-педагогічних кадрів для вищої школи.

Список використаних джерел та літератури:

Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, ф. 14, оп. 2, спр. 2325. – Арк. 1–3.

Демчина Л. І. Етап зародження дисциплін документально-комунікаційного циклу як базової змістовної компоненти бібліотечної освіти / Л. І. Демчина // Вісн. ХДАК: збірн. наук. праць. – 2005. – Вип. 16. – С. 121–130.

Демчина Л. І. Змістовне оновлення документознавчої підготовки бібліотечних фахівців / Л. І. Демчина // Вісн. ХДАК: збірн. наук. праць. – 2004. – Вип. 15. – С. 142–151.

Демчина Л. І. Моделювання документознавчої складової вищої бібліотечно-інформаційної освіти: педагогічні засади / Л. І. Демчина // Вісн. ХДАК: збірн. наук. праць. – 2006. – Вип. 18. – С. 141–153.

Зміни, що вносяться до переліку спеціальностей за якими проводиться захист дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата наук і доктора наук, присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань у галузі “Соціальні комунікації” // Бюлетень ВАК України. – 2007. – № 2. – С. 12–17.

Кулешов С. Деякі міркування щодо віднесення наукової спеціальності “Документознавство, архівознавство” до галузі науки “Соціальні комунікації” / С. Г. Кулешов // Архіви України. – 2008. – № 3–4. – С. 100.

Матвієнко О. В. Інформаційна освіта: інноваційні аспекти: [монографія] / О. В. Матвієнко. – К. : КНУКіМ, 2003. – 126 с.

Медведева Є. А. Нова дисципліна в системі соціально-комунікативної підготовки бібліотекарів / Є. А. Медведева // Вісн. ХДАК: збірн. наук. праць. – 2003. – Вип. 11. – С. 124–131.

Програма кандидатського іспиту зі спеціальності 07. 00. 10 “Документознавство, архівознавство” / Укл. С. Г. Кулешов, І. Б. Матяш. – К., 2004. – 18 с.

Соляник А., Підготовка наукових кадрів у галузі книгознавства, бібліотечознавства та бібліографознавства в Україні / А. Соляник, Н. Кушнарєнко // Вісн. Кн. палати. – 2002. – № 7. – С. 34–35.

Соціальні комунікації / Харк. держ. акад. культури ; відп. ред. В. М. Шейко // Вісн. ХДАК : збірн. наук. пр. Спецвип. 22. – Х. : ХДАК, 2008. – 85 с.

Соціальні комунікації: програма курсу для бібліотечних факультетів

тетів вузів культури / Укл. В. О. Ільганаєва. – Х, 1994. – 18 с. ;

Соціальні комунікації: робоча програма для студентів спеціальності 7. 020105 “Документознавство та інформаційна діяльність” / Укл. О. Б. Виноградова. – К.: ДАКККіМ, 2003. – 23 с.

Чачко А. С. Бібліотекарі в інформаційному суспільстві: не проблема, а реальність / А. С. Чачко // Вісн. Кн. палати. – 2001. – № 10. – С. 23–25.

Черних О. Комунікативні аспекти професіоналізму сучасного бібліотекаря / О. Черних // Вісн. Кн. палати. – 2002. – № 1. – С. 17–19.